

MATACTWO (48) *sb n*

matactwo (47), **matactstwo** (1); matactwo : matactstwo *SkarŻyw* (5:1).

ma- (45), mǎ- (3); ma- : mǎ- *BielKron* (5:1), *SkarJedn* (3:1), *SkarŻyw* (5:1); drugie a oraz o jasne (w tym w a 3 r. błędne znakowanie).

sg *N* matactwo (10). ◇ *G* matactwa (6). ◇ *D* matactwu (4). ◇ *A* matactwo (8). ◇ *I* matactwem (7); -em (1), -(e)m (6). ◇ *L* matactwie (2). ◇ *pl N* matactwa (5). ◇ *A* matactwa (5). ◇ *I* matactwy (1).

Sł stp, Cn brak, Linde XVI i XVIII w.

1. *Kłamstwa, oszustwa, wybiegi, świadome gmatwanie dla osiągnięcia własnych celów lub udowodnienia własnych twierdzeń (odnosi się do działania, wypowiedzi i cech); mendacium Vulg [w tym: w polemikach religijnych (40)] (46) : KrowObr 157v; Z oráliście niepobożność/ żęliście nieprawość/ iedliście owoc mǎtǎctwǎ Leop Os 10/13; Piłze Kornelius Agripǎ [...]/ iż ná tych náukach młodość fwoię vtrǎcił/ y kłięgi wielkie śpifał o nich/ miǎnował ie táiemna Filozophia/ gǎdzye potym tego żǎłował s płǎczem/ iż fie wdawał w ty mǎtǎctwǎ nikczemne BielKron 46v; Tálmūt Kłięgi mǎtǎctwǎ. BielKron Llll3v; tedyć naprzod mułzǎ wśzythko piłmo kǎcerłtwem y mǎtǎctwem názwǎć ábo pothępić/ niżeli przydǎ ku potępieniu nas GrzegRóżn B3v; chcǎc mieć pożytek z onego wielkiego s pǎnem towarzysłtwǎ/ y czyni/ y mowi to/ czymby fie pǎnu przylubił/ á połpolicie mowi nieprawdę: [...] á to iest śzkodliwśze/ y okrutnieyśze mǎtǎctwo/ niź ktore ná świecie Górndworz Ee4v; Fǎłszywy pielgrzymie ktore ty mǎtǎctwǎ powiadałz HistRzym 79v; GrzegŚm 34; Ono też mǎtǎctwo iest bǎrzo pełno niepobożności/ kiedy kto przeciwno Wierze álbo też o wierze mowiǎc/ kłǎmłtwo powieda. KuczbKat 340; CzechRozm 55v, 167; SkarJedn 108; SkarŻyw 304; CzechEp 411; WujNT 305; SkarKaz 207a.*

matactwo czyje [w tym: *G sb i pron* (5), *pron poss* (5), *ai poss* (4)] (14): Powiedz prośzǎ cię? Iesli Bogǎłtwǎ/ pieniǎdze/ Fundǎcy/ y thy inśze mǎtǎctwǎ wǎłze/ wyćiągnǎć mogǎ kogo s Czyscǎ? KrowObr 76, 144; BielKron 456v, 464v; RejPos 298; CzechRozm A7, 81v, 121v, 178v, 223; SkarJedn 127; Lecż tá Heretycka łomǎ z śwemi plewǎmi fǎłżowanego piłmǎ/ y zdrzewiǎnym budowǎniem mǎtǎctwǎ śwego/ vczynić tego nigdy niechćiǎłǎ. SkarŻyw 373, 545; SkarKazSej 706a marg.

W połączeniach szeregowych (3): *BiałKat* 206; *CzechRozm* 221v; áby odrzućiwśzy obmowy/ y mǎtǎctwǎ/ y żǎrty/ y prozne łłowǎ: ku łławie Bożey/ y budowaniu bliznie/ vłtǎ fie náłze otwarzǎły. SkarŻyw 4.

W przeciwstawieniu: »matactwo... prawda« (4): *KrowObr* C2, 193, 228; Przeto im Pǎn pośle śprǎwę obłǎdliwǎ/ áby wierzyli mǎtǎctwu/ gdy prawdzie wierzyć niechćieli BielKron 467.

W charakterystycznych połączeniach: *matactwo chytre* (2), *heretyckie, nikczemne, okrutne, papieskie, pewne, sprosne, srogie, sromotne, szczyre* (2), *szkodliwe, wieczne, zdradliwe, żydowskie; księgi matactwa, owoc, sprosność; matactwu wierzyć* (2); *matactwa powiedǎć; wdawać się w matactwa; matactwem [czego] dostać* (2), *dowodzić, parać się.*

Zwrot: »matactwo [komu] zǎda(wǎ)ć« (3): Hieronimowi S. śmieiǎ mǎtǎctwo zǎdǎwǎć w tym/ iż nápiłǎł/ że roku wtore⁸⁰ pǎnowǎnia Kławdiuśǎ Cefarzǎ Piotr S. Rzymfǎkǎ łtołicę/ náukǎ fwoiǎ wśzczepił SkarJedn 97, 84; SkarŻyw 261.

Szeregi: »bluźnierstwo i matactwo« (2): Niewierzę te^{mv}/ áby tak wielkie y frogie bluznierfthwá y mátácthwá miály być/ w Tureckim Alcoranie/ álbo w/Zydowłkim Thálmućie iákowe fą w tych wálznych Regułach y kazániach *KrowObr* 147, 124v.

»błąd i matactwo« (2): *CzechRozm* 64v; fławić fię wiárá święta poczęła: przeklináły fię włzytkie błędy/ y mátáctwá Heretyckie. *SkarŻyw* 545.

»fałsz i matactwo« (1): I to włzytko fáłz/ y mátáctwo/ coście kolwiek o tey mártwey Mízárkíey offiárze w fwoim Mízale nápiáli *KrowObr* 188. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*].

»kłamstwo i matactwo« (1): ktorey [zwierzchności] łobie z zazdrości kłamiłtwem fwym y mátáctwem dołtał *CzechRozm* 178v.

»niestatek i matactwo« (1): á teraz [kacerstwa] w takim fwym nieftátku y mátáctwie/ náłzem tylo łákomłtwem [...] ftoią. *SkarŻyw* 238.

»matactwo i potwarz« (1): Luter mu [mnichowi Sylwestrowi] odpisał/ iż ty twoie kfiąłzki fą od czártá nádzyewáne mátáctwem wiecznym y potwarzą wielką *BielKron* 193.

»matactwo i zdrada« (1): Mátáctwá y zdrády ludzkie/ y nieufności. *SkarKazSej* 706a marg.

2. Zmyślenie, brednia; butubatta, nugatoria Mqcz (2) : Tu [w opisie wojny trojańskiej] Poetowie wiele mátáctwá przyczynili/ ktore tu opułzczam/ tylko do hiftoryey przychodzę. *BielKron* 57v; Buttubata, id est Nugatoria. [...] Mátáctwá. *Mqcz* 28b.

Synonimy: **1.** kłamstwo; **2.** bajka, baśń, brednia, plotka, wymysł.

Cf [MATA CZYNA], MATANIE, MATANINA